

Ἡ Τύχη ἀπ' τῆν Ἀμερική (1901)

Τρίτη, 28 Φεβρουάριος 2012 23:06

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1984
Σελ. 333-352

Η ΤΥΧΗ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑ

Τῆν πτωχὴν τῆν Ἀσημίαν, σύζυγον τοῦ βαρελᾶ τοῦ χωρίου, ὅλαιαί συγγενεῖς τῆς τῆν ἔλυποῦντο καὶ τῆν ἔκαίοντο, πῶς θὰ κατώρθωνεν ἡ ἀποκαταστήσει καὶ νὰ ὑπανδρεύσει τὰς τέσσαρας κόρας, τὰς ὁποίας τῆς ἔδωκεν ὁ Θεός, ὕστερον ἀπὸ δύο υἱοὺς, τοὺς ὁποίους τῆς εἶχε χαρίσει, καὶ ἀφοῦ τὰ ἔξαι τὰ τέκνα μὲ κόπον καὶ μὲ πολὺν καημὸν τὰ εἶχεν ἀναθρέψει. Τὸ ἑπάγγελμα τοῦ συζύγου τῆς εἶχε, κυρίως εἰπεῖν, μόνον δύο μῆνας γονίμους δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν ἦτον ἀπραξία, μὲ ὀλίγες κουτσοδουλειὰς καὶ «μερεμέτια». Καὶ πάλιν οἱ δύο ἔκεινοι μῆνες ἔφεραν περισσότερα παράπονα καὶ δυσανεξία, παρὰ κέρδη καὶ εἰσπράξεις.

Καθ' ὅλον τὸν Αὐγούστου καὶ τὸν Σεπτέμβριον, εἰς τῆν ἑποχὴν τοῦ τρύγου τῶν προΐμων καὶ τῶν ὀψίμων, μοσχάτων καὶ μαύρων, ἔτρεχον ὅλοι καὶ ὅλαιμαζοί, οἱ ἀμπελοκτήμονες, εἰς τοῦ μαστρο-Στεφανῆ, φέροντες κυλιστὰ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς κάδης καὶ τὰ βυτία των καὶ τὰ βαρέλια των διὰ νὰ τοὺς τὰ διορθώσῃ. Ὁ μαστρο-Στεφανῆς, ἀγαπῶν τ' ἀστεῖα, συνήθιζε νὰ λέγῃ:

— Μὰ ὅλοιμαζοί, Χριστιανοί μου;... Τὰ ἴδια ποὺ παθαίνει ὁ παπα-Μακάριος, ὁ πνευματικός, τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆ Μεγάλῃ Βδομάδᾳ... Ὅλων τὰ κρίματα προφταίνει ἔνας παπάς, ὅσο κι ἂν πιάν' ἡ εὐκλή του, νὰ τὰ σχωρέσῃ μονοκοπανιά;... Τί νὰ κάμῃ κ' ἔκεινος, τολοιπόν;... «Βαπτίζω καὶ μυρώνω...»

Τῶ ὅντι, πῶς θὰ ἦ δύνατο ποτὲ ὁ μαστρο-Στεφανῆς νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ὅλους, τόσους πελάτας διὰ μιᾶς; Ὅσον καλὴν θέλησιν καὶ ἂν εἶχεν, ἀδύνατον. Σπεύδων νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς πάντας, σχεδὸν κανένα δὲν εὐχαρίστει. Κ' ἔκεινοι τῶν ὀπίμων τὰ ἀγγεῖα πρῶτα ἐπεσκεύαζε, κ' ἔκεινοι ἔφευγον δυσηρεστημένοι, ἰσχυριζόμενοι ὅτι «ἀπ' τῆ βιά του, δὲν τοὺς ἔκαμε παστρική δουλειά». Κ' ἔκεινοι, ὅσων τὰ βαρέλια τελευταῖα ἔμενον, ἀκόμη πικρότερον ἐγόγγυζον, ἐπειδὴ ἔμενε πίσω ἡ δουλειά τους. Ἐκαστος εἶχε τὸ παράπονόν του. Αἱ χῆραι γερόντισσαι ἔλεγον:

— Ἄ! γιατί ἡμεῖς εἴμαστε γυναῖκες ἔρημες, καὶ δὲν ἔχουμε κανένα νὰ μᾶς βοηθήσῃ μᾶς παραβλέπουνε. Ἡμεῖς δὲν ἔχουμε ψυχὴ;...

Καὶ μερικοὶ ἄνδρες ἔλεγον:

— Ἄ! νὰ εἶναι καμμιά ὁμορφὴ, νὰ γυαλίξῃ, ἔχει χατίρι... Τὸ ξέρω κ' ἐγώ.

Οἱ γείτονες ἔλεγον:

— Ἡμᾶς ποῦ ἔχουμε ὄλον τὸ χρόνο τὸ μελά σου, καὶ τὸ φοβερὸ σαμαντά σου, μᾶς ἀφήνεις τὰ βαρέλια ἀφτιαστα. Ἡμεῖς δὲ ν' ἔχουμε στὸ νῆλιο μοῖρα... Σὲ ἄλλους κάνεις τὰ χατίρια.

Καὶ οἱ μακρόθεν ἐρχόμενοι ἔλεγον:

— Ἡμᾶς ποῦ εἴμαστε ἀπ' τὸν ἄλλο μαχαλά, ποῦ κάνουμε τόσον κόπο νὰ σοῦ κουβαλοῦμε τὰ βαρέλια ἀπ' τὴν ἄλλην ἄκρη, μᾶς ἀφήνεις στὰ κρύα... Ἡμᾶς οἱ δεκάρες μας δὲ ν' ἔχουν νούμερο...

Τέλος τῶν πλείστων τὰ ἀγγεῖα ἐπεσκευάζοντο, ὀλίγοι τινὲς ἀνυπόμονοι τ' ἀπέσυρον πρὸ τῆς ὥρας, ἀδιόρθωτα, καὶ μερικοὶ ἐπολεμοῦσαν μόνοι τους νὰ τὰ διορθώσουν. Κ' ἐνῶ εἶς μόνον βαρελάς ἐβασίλευεν εἰς τὴν πολίχνην, ἐκ πολλῶν χρόνων, κανεὶς δὲ ν' ἀπεφάσκει νὰ μάθῃ τὴν τέχνην. Μόνον εἶς γηραιὸς ἄνθρωπος, ἐξηντάρης, ὁ μπαρμπα-Δημητρὸς ὁ Τσουμπός, παρουσιάσθη ζητῶν νὰ τὴν μάθῃ. Ἀλλ' ἦτο τόσον ὀκνὸς καὶ τόσον κοιμισμένος, ἀπ' τὰ νιῶτά του ἀκόμη, ὥστε, καὶ ἂν κατώρθωνε νὰ μάθῃ τι, θὰ τὸ ἐλησμόνει πρὶν τὸ μάθῃ, ὅπως λέγει ὁ ἀρχαῖος κωμικός.

Ἦτο δὲ τόσον πολυάσχολος κατὰ τοὺς δύο μῆνας τοῦ φθινοπώρου ὁ μαστρο-Στεφανής, ὥστε ἀπὸ βαθείας πρωΐας μέχρι νυκτὸς δὲ ν' εὐκαίρει νὰ λείψῃ οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι του καὶ ἀπὸ τὸ «τσαρδί» του, τὸ ἐκξύλων καὶ κλάδων παράπηγμα, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευάσει ἰδιοχείρως κατέμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ ἐργαστηρίου. Μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπήγαινε τὴν Κυριακὴν πρωΐ, καὶ μόνον πρὸ τῆς θύρας τοῦ μικροῦ καφενεῖου τοῦ Γιάννη τοῦ Βλάχου βιαστικὰ ἐπερνοῦσε, ἰστάμενος δὲ τότε ἐπὶ στιγμὴν, ἐφώναζε τὸν Ἀντώνην, τὸν υἱὸν τοῦ καφετζῆ:

— Πάτερ Ἀβραάμ!... πέμψον Λάζαρον!...

Τὸ «πέμψον Λάζαρον» ἐσήμαινε νὰ τὸν δροσίση μ' ἔνα ποτηράκι ρακί, τὸ θέρος, ἢ ρώμι, τὸν χειμῶνα, τὸ ὁποῖον εἶχε κανονισμένον. Ἐν καὶ μόνον τὴν ἡμέραν ἔπινε.

Ὅταν ἔγινε δώδεκα χρόνων ὁ Στάθης, ὁ πρωτότοκος, ὁ πατὴρ του τὸν ἀπέσυρεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ μάθῃ τὴν πατρῶαν τέχνην. Πλὴν μόλις ἔμαθε κάτι τι ὁ Στάθης, καὶ τοῦ ἦλθεν ἔρωσ νὰ μπαρκάρῃ μὲ τὰ καράβια, νὰ γίνῃ ναυτικός. Τρία ἔτη ὕστερον, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν αὐτὴν ὡς ἀνωτέρω ἠλικίαν ὁ Θανασάκης, ὁ δεύτερος υἱός, τότε τὸν ἐσχόλασε καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὰ γράμματα, καὶ τὸν «ἔστρωσε» στὴν τέχνην. Ἀλλ' οὐτος δὲ ν' εἶχεν ὑπομονὴν οὔτε τὰ στοιχεῖα τῆς τέχνης νὰ μάθῃ. Ὅταν ἔγινε δεκατριῶν ἐτῶν, ἐπήγαινε καθημερινῶς μὲ τὶς βάρκες, εἰς τοὺς ναύλους καὶ τὸ ὄψαρευμα, καὶ ὅταν ἔγινε δεκατεσσάρων ἐτῶν, ἐμπαρκάρισε μὲ μίαν σκούναν κ' ἔφυγε.

Οἱ νησιῶταί μας δὲ ν' ἐπέδιδον εἰς ἄλλο ἐπάγγελμα παρὰ τὸ ναυτικόν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἔγινε ποτὲ ἔμπορος τῆς ξηρᾶς ἢ βιομήχανος ἢ χειρῶναξ. Καὶ τέχνην ἂν εἶχον διδαχθῆ, τὴν ἐγκατέλειπον χάριν τῆς ἀστάτου ἐρωμένης, τῆς θαλάσσης.

Ἐντοσοῦτω ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ μαστρο-Στεφανῆ δὲ ν' ἔπαυσε ποτὲ νὰ εἶναι καὶ ὀλίγον βαρελάς, ἂν καὶ τὸν περισσότερον καιρὸν ἐταξίδευε μὲ τὰ καράβια. Κατὰ Ἰούλιον ἢ Αὐγουστον ἤρχετο πάντοτε, κ' ἔμενεν ἐπ' ὀλίγους μῆνας βοηθῶν τὸν πατέρα του. Ἐμεγάλωσεν, ἐνυμφεύθη, κ' ἔγινε καλὸς καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος.

Ὁ δευτέρος υἱός, ἄφοῦ ἔκαμε πολλὰ ταξίδια, καὶ ἄφοῦ ἐπανήλθε δις ἡ τρίς μετὰ μακρὰς ἀπουσίας, ὅταν ἔγινε δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἐμβαρκαρίσθη μὲ βαπόρια, κ' ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἐκεῖθεν ἔγραψε δύο ἢ τρεῖς ἐπιστολάς κατὰ μακρὰ διαλείμματα, ὑποσχόμενος ὅτι ἔμελλε ταχέως νὰ στείλῃ καὶ χρήματα· ἀλλὰ δὲν ἔστειλεν. Εἴτα ἔπαυσε νὰ γράφῃ, καὶ δὲν ἤκούετο πλέον.

Παρῆλθον δέκα ἔτη, καὶ δὲν ἔδωκε σημεῖα ὑπάρξεως. Μόνον δύο φορὰς ὁ μαστρο-Στεφανὴς ἔμαθεν ἐμμέσως ἐκ τρίτων, λεγόντων ὅτι ἤκουσαν ἄλλους οἵτινες τὸν εἶχον ἀνταμώσει, ὅτι εὐρίσκετο εἰς μίαν τῶν δημοκρατιῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς — ὅπου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε χρυσίον πολὺ, ἀλλὰ καὶ κακαὶ νόσοι πλειότεραι καὶ διαφθορὰ καὶ κακουργία μέγιστη.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀποδημίας τοῦ νέου, οἱ γείτονες καὶ οἱ φίλοι ἐπείραζον ἐνίοτε τὸν πατέρα του.

— Τώρα θὰ ἔχῃ βγάλει μουστάκια, ὁ Θανάσης, μαστρο-Στεφανή...

— Τί ἠθέλατε νὰ βγάλῃ... σπανάκια;

Ἄλλοι πάλιν ἔλεγον:

— Πῶς δὲν ἔστειλε τίποτε λίρες ἀκόμα, ὁ Θανάσης;

— Μὰ ἄς κιτρινίσουν πρῶτα οἱ λίρες... ἀκόμα δὲν ὠρίμασαν.

Σημειωτέον ὅτι «λίρες» ἐκαλοῦντο εἰς τὸν τόπον καὶ τὰ ὄψιμα κολοκύνθια, τὰ λαμβάνοντα τεραστίαν ἀνάπτυξιν.

Ἐντοσοῦτώ, ἀνελίχθη μέσα του καημὸν ὁ μαστρο-Στεφανὴς διὰ τὸν ξενιτευμὸν τοῦ υἱοῦ ἐκείνου, αὐτὸς μόνος τὸ ἤξευρε. Εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους, καθ' ὅσον ἐγήραζεν, εἶχεν ἀρχίσει νὰ ὑπερβαίνει τὸν κανονισμόν, καὶ δις ἡ τρίς τῆς ἡμέρας ἵστατο ἔξω τῆς θύρας τοῦ καπηλείου τοῦ Γιάννη Βλάχου κ' ἐφώναζε τὴν φράσιν τὴν συνθηματικὴν:

— Ἐλέησόν με... καὶ πέμψον Λάζαρον!

Ἐν τῷ μεταξύ, αἱ τέσσαρες θυγατέρες ἐκεῖναι, διὰ τὴν τύχην τῶν ὀπίων ἀνησυχούν αἱ ἐξαδέλφαι τῆς Ἀσημίνας, ἔλαβον διαφοροὺς τύχας.

Ἡ δευτερότοκος αὐτῶν εἶχεν εὔρει τὴν τύχην της πρὸ τῆς πρωτοτόκου, ὅταν ἤτον μόνον ἐπαέτις καὶ πρὶν ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁ ἀδελφός της. Μίαν ἐσπέραν, ὅταν κατόπιν ραγδαίως συνεχοῦς βροχῆς εἶχον γεμίσει τὰ πηγάδια, οἱ λάκκοι, καὶ τὰ κοιλώματα, ἢ μικρὰ Ῥοδαυγῆ (οὐτὼ τὴν εἶχον βαπτίσει) εὐρισκομένη εἰς τὴν αὐλὴν μεγάλης γειτονικῆς οἰκίας, εἶχε κύψει εἰς τὸ χεῖλος βαθέος φρέατος διὰ νὰ «καραβίση»* ἔνπερὸν ὀρνιθος, θέλουσα νὰ μιμηθῆ τ' ἀγόρια, τὰ ὁποῖα ἔβλεπε καθημερινῶς νὰ караβίζουν εἰς τὸ γειτονικὸν ποτάμιον, τὸ σχηματιζόμενον εἰς τὸ κοῖλον κέντρον τῆς πολίχνης κατόπιν τῶν ὑετῶν. Ἡ παιδίσκη ἔκυψεν ὀλίγον τι βαθύτερα, ἐγλίστησε, κ' ἔπεσε κατὰ κεφαλῆς μέσα εἰς τὸ νερόν.

Ἡ κραυγή της ἐ πνίγη, ἄ νθρωπος δὲ ν ἔ τυχε πλησίον ἐ κεῖ νὰ τή ν ἴ δη . Μάτην ἐ δοκίμασε νὰ πιασθῆ ἄ πό τὸ φρακτὸ ν στόμιον τοῦ πηγαδιοῦ . Ἐ τάραξεν, ἔ πλευσεν, ἐ σπαρτάρησε. Μετ' ὀ λίγα λεπτὰ τή ν ἄ νέσυραν νεκράν.

Δευτέρα εὔ ρε τή ν τύχην της ἡ πρωτότοκος, ἡ Ἐλένη, καὶ συγχρόνως μ' αὐ τή ν ἡ τρίτοτοκος, ἡ Μαργαρώ. Εὔ ρον αἰ δύο μίαν τύχην, ἄ λλά διαφορουμένην καὶ κάπως παράδοξον. Ἡ Ἐλένη εἶ χεν ἄ ρραβωνιασθῆ τὸ ν Παναγή τὸ ν Νικούτσικον, λεπτουργὸ ν τὸ ἐ πάγγελμα, τὸ ν ὀ ποῖ ὄ ν τῆ ς εἶ χον ἐ κλέξει αἰ ἔ ξαδέλφαι τῆ ς μητρός της, ὡς καλὸ ν νέον καὶ προκομμένον. Ἄ λλ' ὄ ταν, κατὰ τὸ ἔ θος τοῦ τόπου ἐ τελέσθησαν τὰ μβασίδια*, καὶ εἶ σήχθη διὰ πρώτην φορά ν ὀ γαμβρὸ ς εἶ ς τὸ σπίτι, ὀ νέος εἶ δε τή ν ἄ ρραβωνιαστικὴ ν τή ν ὀ ποίαν τοῦ εἶ χον προορίσει, εἶ δε καὶ τή ν μικροτέραν ἄ δελφήν της, τή ν Μαργαρώ. Ἡ καλύπτρα, φεῦ ! πρὸ πολλοῦ εἶ χε καταργηθῆ εἶ ς τὰ ἦ θη μας.

Ὁ Παναγῆ ς δὲ ν ἡ θέλησε τή ν Λεϊάν, τή ν Ἐλενιώ, ἄ λλ' ἡ θέλησε τή ν Ραχήλ, τή ν Μαργαρώ. Τή ν ἄ λλην ἡ μέραν δὲ ν ἐ δίστασε νὰ ἐ κδηλώσῃ τή ν προτίμησίν του πρὸ ς τή ν πενθεράν του τή ν ἰ δίαν. «Ἡμοῦ δίνετε τή ν Μαργαρώ, εἶ πεν, ἡ σᾶ ς στέλνω τὰ σημάδια* πίσω».

Νὰ πετάξῃ ὀ γαμβρὸ ς τὰ «σημάδια», δηλ. τοῦ ς ἄ ρραβῶνας! κακὸ ν καὶ ψυχρὸ ν τὸ πρᾶ γμα. Τί νὰ κάμη ἡ πτωχὴ ἡ Ἀσημίνα, τί νὰ κάμη κι ὀ μαστρο-Στεφανῆ ς, ὀ σύζυγός της. Μετὰ πολλοῦ ς δισταγμοῦ ς καὶ διαβούλια, ἄ λλά καὶ ἔ ριδας μεταξύ τοῦ παλαιοῦ ἄ νδρογύνου, ἄ φοῦ ἡ Ἀσημίνα ἦ κουσε καὶ τὰ ς γνώμας τῶν ἔ ξαδέλφων της, ἡ ναγκάσθησαν νὰ ὑ ποκύψουν.

Ἡ Μαργαρώ, ὡς ἦ κουσεν ὄ τι ὀ γαμβρὸ ς τή ν προτιμᾶ , δὲ ν ὠκνησε νὰ εἶ πη ὄ τι κι αὐ τή τὸ ν θέλει. Ἦτον, εἶ ναι ἄ ληθές, ἄ νθηροτέρα καὶ χαριεστέρα τῆ ς ἄ δελφῆ ς της, καὶ ἡ το μόλις δεκαοκταέτις. Ἡ Λενιώ, ἡ ἄ τυχῆ ς παραγκωνισθεῖ σα, τὸ ἐ πῆ ρε κατάκαρδα. Ἐ φαίνετο ὀ λίγον ἄ σχημούτσικη, καὶ ἡ τον χλωμὴ καὶ κακοπλασμένη ἐ ξ ἄ ρχῆ ς. Εἶ τε ἔ πασχεν ἄ ρχῆ θεν εἶ τε ὄ χι, τὸ βέβαιον εἶ ναι ὄ τι ἄ πέθανε φθισικὴ, ὀ λίγον χρόνον ὕ στερον, μετὰ δύο μῆ νας ἄ πό τὸ ν γάμον τῆ ς Μαργαρώς!

Ἴ δου πῶ ς ἄ θρόως καὶ χονδρικῶ ς, οὔ τως εἶ πεῖ ν, διεσκεδάζετο ἡ φιλόστοργος ἄ νησυχία τῶν ἔ ξαδελφάδων τῆ ς Ἀσημίνας.

Ἐμεινε τώρα μία κόρη, ἡ Ἀφέντρα, ἡ τελευταία. Ἡ μήτηρ της τή ν εἶ χε πλέον «χαδούλα καὶ χαδιάρα», καὶ αἰ ἔ ξαδέλφαι τῆ ς μητρός της δὲ ν ἄ νησύχουν πολὺ δι' αὐ τήν. Ἡ Ἀσημίνα ἔ τρεφε μητρικὴ ν φιλοδοξίαν, τή ν ὀ ποίαν ἡ ρέσκετο νὰ σχετίζῃ μὲ τὸ ν καημόν της διὰ τή ν ἄ ποδημίαν τοῦ υἱ ὀ οῦ, κ' ἔ βλεπε ξυπνητὰ ὄ νειρα ἐ ν σχέσει πρὸ ς τή ν μέλλουσαν λαμπρὰ ν καὶ ἔ νδοξον ἐ κ τῆ ς Ἀμερικῆ ς ἐ πάνοδον ἐ κείνου.

— Τῆ ς Ἀφέντρας μου ἡ τύχη, ἔ λεγε, θά ' ρθῃ ἄ π' τή ν Ἀμέρικα.

Καὶ ἡ κόρη ἐ μεγάλωνε μὲ τή ν ἰ δέαν ταύτην. Ἄ λλ' ἐ ν τῶ μεταξύ ἡ τύχη της ἐ κινδύνευσε νὰ ἔ λθῃ ἄ πό πολὺ ἄ πωτέρω, δηλαδὴ ἄ πό τὰ ς ἰ δίας περίπου σφαίρας, ὀ πόθεν εἶ χεν ἔ λθει τῆ ς ἄ τυχοῦ ς Ἐλένης ἡ τύχη καὶ τῆ ς μικρᾶ ς Ροδαυγῆ ς.

Μία ἐ ξαδέλφη τοῦ μαστρο-Στεφανῆ εἶ χε συνδεθῆ διὰ τοῦ γάμου της μὲ μεγαλύτερον σόι. Ἐ καλεῖ το κοινῶ ς ἡ Ἐπαρχίνα. Ἦτον συνταξιοῦ χος χήρα διοικητικοῦ ὑ παλλήλου πρὸ χρόνων ἄ ποθανόντος. Εἶ χε ζήσει εἶ ς ἄ λλας πόλεις τῆ ς Ἐλλάδος καὶ εἶ χεν ἄ ποκτήσει ξενιζούσας ἔ ξεις καὶ κλίσεις. Μία τῶν ἰ διοτροπιῶν της, ἡ τις ἐ φάνη ἄ λλόκοτος εἶ ς τὸ

χωρίον, ὕπῃ ῥξε τὸ νὰ παραγγείλῃ νὰ τῆς κατασκευάσουν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κοινοῦ κοιμητηρίου τὸν τάφον της κτιστόν, καὶ νὰ ἐπιγράψουν ἐπὶ πλακῶς τ' ὄνομά της: «Ἐνθάδε κεῖται ἡ ἀείμνηστος Π. Χ., χήρα τοῦ ἀοιδίμου ἐπάρχου Σ. Χ.», πρὶν αὐτὴ ἀποθάνῃ ἀκόμη.

Τοῦτο τὸ εἶχον κάμει καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸ αὐτῆς. Ἐν μάλιστα γεροντικὸν ἀνδρόγυνον εἶχε κτίσει διδύμους τάφους, ἀνοικτούς, χάσκοντας, μὲ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ὀνομάτων τῶν ζώντων ἀκόμη. Καὶ τὸ ἀνδρόγυνον εἶχε φθάσει εἰς βαθὺ γῆρας, 87 ἐτῶν ὁ σύζυγος, 84 ἡ συμβία, καὶ οἱ τάφοι ἔχασκον προκλητικῶς πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ τὸ ἀνδρόγυνον δὲν ἀπέθνησκε. Τινὲς μάλιστα εἶπον ὅτι ἐπίτηδες εἶχον κτίσει οἱ δύο σύζυγοι τοὺς τάφους ἐκείνους τοῦ ἀνοικτούς, διὰ νὰ ξεγελάσουν τὸν θάνατον καὶ διὰ νὰ ἐξορκίσουν τὸν Χάρον...

Τούτους εἶχε μιμηθῆ καὶ ἡ χήρα Π. Χ. Καθὼς ἦτον ὁ τάφος νεόκτιστος, ἀσβεστωμένος, καὶ μὲ ὕψος ἀκόμη κονίαν, μίαν ἐσπέραν θερινήν, ἡ συνταξιοῦχος γερόντισσα, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν μικρὰν Ἀφέντραν, δευτέραν ἀνεψιάν της, δωδεκαετῆ τότε παιδίσκη, πρὸς ἣν ἐφαίνετο νὰ τρέφῃ στοργὴν τινα, ἐνῶν ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν ἄμπελον, ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, μὲ τὰ καλαθάκια τῶν ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνας κρεμάμενα, διῆλθον ἔξωθεν τοῦ νεκροταφείου. Εἰσῆλθον εἰς τὸν περίβολον διὰ νὰ ἴδῃ ἡ χήρα τὸν τάφον, καὶ δείξῃ τοῦτον, ὡς ἀξιοπεριέργον τι, εἰς τὴν μικρὰν ἀνεψιάν της.

— Νά, Ἀφέντρα μου, κοίταξε ποῦ θὰ μὲ βάλουν!...

Ἡ κόρη ἐκοίταζε μὲ ἄκακον περιέργειαν καὶ ἀφοβίαν.

— Τί ὁ μορφο ταφάκι ποὺ θὰ 'χῆς, θειά, εἶπε· μικρούτσικο, μικρούτσικο...

— Μοῦ πῆραν μέτρο, εἶπεν ἡ γραῖα, μὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ μοῦ 'ρχεται ἴσα-ἴσα. Ἦθελα νὰ κατεβῶ μὰ κάτω, νὰ ξαπλωθῶ, γιὰ νὰ δοκιμάσω... πρέπει νὰ τεντωθῶ καλά...

Ἡ παιδίσκη ἀκουσίως ἐγέλασε.

— Ποῦ σ' ἀφήνει, θειά, εἶπεν, ἡ καμπούριτσα ποὺ ἔχεις, γιὰ νὰ ξαπλωθῆς, νὰ δοκιμάσῃς...

Ἡ γραῖα ἐμόρφασε.

— Μπά! εἶπε, δὲν ἔχω καμπούρα, ποῦ τὴν ἤῤα τὴν καμπούρα;...

Κ' ἔφερε τὴν χεῖρα ὀπίσω εἰς τὴν ράχιν της.

— Σὰν πεθάνουμε, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ στρυφνῶς πως καὶ μετὰ πικρίας... τότε ἡ καμπούρα φεύγει ἀποπάνω μας, τότε ὄλα τὰ κορμιὰ ἰσάζουν... Κι ὄλοι μας γινόμαστε ἴσοι, ἴσοι κι ὄμοιοι, ἴσωμα, σὰν αὐτὸν τὸν κάμπο ποὺ θὰ πλαγιάσουμε ὄλοι μας, σὰν αὐτὸ τὸ χῶμα ποὺ θὰ μᾶς σκεπάσῃ.

Αἶφνης τῆς γραίας τῆς ἦλθε μία ἰδέα.

— Θέλεις, Άφέντρα μου, νά μβῆς ἐ δῶ μέσα νά ξαπλωθῆς ὁ μορφα-ὁ μορφα, νά καμαρώνης, γὰ νά ἰ δῶ πῶς θὰ φαίνομαι ὅταν μὲ βάλουν μέσα... Ἴσα κοντεύουμε νά εἴμαστε στὸ μπόι, γιατί ἐ σύ ψηλώνεις γλήγορα... Νά τεντωθῆς ὁ λίγο σύ, νά ξεδιπλωθῶ λίγο ἐ γώ, Ἴσα θὰ εἴμαστε, πάνω-κάτω.

Ἡ παιδίσκη μειδιῶσα, ἄκακα, ἄφοβα, ἄφησε τὸ καλαθάκι της καὶ κατέβη εἰς τὸν κενὸν λάκκον. Ἐκάθισε κάτω, περιμαζεύουσα τὰ κράσπεδα τοῦ φορέματός της, εἴτα ἐξηπλώθη, ἐσταύρωσε τὰ χεράκια της, ἔκλεισε τὰ ματάκια της, καὶ ἐκαμάρωνεν ὁ μορφα-ὁ μορφα, καθὼς ἔλεγεν ἡ γραῖα θεία της.

— Φτάνει τώρα, ἔκραξεν ἡ χήρα τοῦ ἐπάρχου· σήκω ἄπάνω, μὴ μᾶς ἰδοῦν, καὶ λένε, τί πάθανε αὐτές;... Τί ὁ μορφα ποὺ κάνεις τὴν πεθαμένη!... Ἀνέβα γλήγορα, καὶ πᾶμε.

*
**

Ἡ Ἀφέντρα τὴν ἰδίαν ἐσπέραν διηγῆθη τὸ πρᾶγμα εἰς δύο συνομήλικας φίλας της. Τούτων ἡ μία, μεγαλύτερα κατὰ δύο ἔτη ἂπὸ τὴν Ἀφέντραν, ἔβαλε φωνὴν ἐν τρόμου, καὶ κατεφόβισε τὴν κορασίδα.

— Πῶ πῶ! ἔκαμες τὴν πεθαμένη! καὶ τὸ λές κιόλα;

— Γιατί;

— Οἱ βρυκολάκοι θὰ σὲ κυνηγοῦν!... καὶ θὰ γυρεύουν νά σὲ πάρουν μαζί τους...

Τότε ἡ Ἀφέντρα ἐτρόμαξε. Τὴν νύκτα ἐπλάγιασε μὲ πονοκέφαλον. Τῆς ἤλθε πυρετός. Ἐβλεπεν ὄλην τὴν νύκτα νεκρούς καὶ τάφους καὶ βρυκόλακας εἰς τὸν τεταραγμένον ὕπνον της. Ἡ ἰδία ἡ θεία της τῆς ἐφαίνετο ὅτι εἴχεν ἀποθάνει, ὅτι ἐβρυκολάκιασε κ' ἐζητοῦσε νά τῆς πῆ τὸ αἷμα. Ἐξύπνησε παγωμένη, καὶ τὴν κατέλαβε κάτι σπασμῶδες καὶ νευροπαθές.

Εἴχε πάρει «φρίξιν»*, καθὼς ἔλεγεν ἡ μητέρα της. Τὴν ἐσπέραν προσεκλήθη εἰς ἰερεὺς, καὶ ἤρχισε νά τῆς διαβάξῃ, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς της, τὰ Τετραβάγγελα. Ἡ χήρα ἡ Ἐπαρχίνα κατεθλίβη κ' ἐπροσπάθει μὲ κάθε τρόπον νά ἐγκαρδιώσῃ τὴν νέαν καὶ νά παρηγορήσῃ τὴν μητέρα, ἡ ὁποία ὁμῶς ἔκαμνε μορφασμοῦς δυσμενείας πρὸς τὴν ἀνδρεξαδέλφην της.

— Εἴδες τὴν Ἐπαρχίνα! ἔλεγε κατ' ἰδίαν ἡ Ἀσημίνα ἡ πτωχή. Νά μοῦ τρελάνῃ τὸ κορίτσι, μὰ νῶραν μὰ νῶρίτσα! Τ' ἤθελε νά τὴν πάρῃ στὰ Μνημοῦρια, θὰ πῶ*, τί ἤθελε; Καὶ τὴν ἔβαλε, λέει, νά πέσῃ μὲς στὸν τάφο ποὺ ἔχει χτίσει, γὰ νά δοκιμάσῃ τὸ μπόι της!... Κορίτσι ἀπάθρονο, ἀγουρίδα, ἄκακο, μοῦ στο* πρᾶμα! Καὶ νά ξαπλωθῆς στὸν λάκκο μέσα, ἀκοῦς! Γιὰ νά σκιάξῃ, μαθές, τοὺς πεθαμένους... Γιὰ νά τὴν ἀφήσῃ ὁ Χάρος, γριά, κακόγρια, κακομαγειρεμένη, νά μὴν τὴν πάρῃ, καὶ σωθοῦν οἱ ἀμαρτίες της!... Καὶ τὴν ἔσπρωξε μέσα στὸν λάκκο, ἀκοῦς! Κ' ἐσταύρωσε τὰ χερία, κ' ἐσφάλισε τὰ μάτια της, τ' ἀκοῦς! Κ' ἔκανε τὴν πεθαμένη, τ' ἀκοῦς!... Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τῆς ἔρριξε καὶ χῶματα ἄπάνω της;... κι ἂν δὲν τὴν ἐκακομελέτησε, τάχα; Καὶ τώρα ποὺ ἤρθε ἄτυχ* τοῦ κοριτσιοῦ μου... Καὶ πῶς νά τό'χω ἔνα παλαβό, ἔνα σκιασμένο, ἔνα φριμένο*, Θε μου!... Κορίτσι μυριάκριβο, ποὺ ἦταν σὰν τὸ κρύο νερό... Ποὺ μοῦ τὸ γύρευαν οἱ γαμβροὶ ἀπὸ τώρα... Κ' ἐγὼ ἔλεγα, ἡ καημένη, νά'ρθῃ ὁ

Θανάσης ά π' τή ν Άμέρικα, νά μοϋ φέρη πολλέ ς-πολλέ ς λίρες, νά τò παντρέψω, νά τò νοικοκυρέψω, νά εύ φρανθώ, νά χαρῶ!... καί τώρα ή Έπαρχίνα μοϋ τò βόλεψε καλά!... Άπ' τò Θεò ά ς τό ' βρη!

Άφοϋ ό ί ερεϋ ς έ πέρανε νά ναγινώσκων ό λα τὰ Τετραβάγγελα, ύ περάνω τή ς κορυφή ς της, ή Άφέντρα Έ δειξε σημεϊ α βελτιώσεως. Μετὰ τρεϊ ς έ βδομάδας, αί πένθιμοι εί κόνες έ ξηλείφοντο μικρό ν κατὰ μικρό ν ά πό τò ν νοϋ ν της. Η μητέρα έ προσπάθει νά τή ν κάμη νά φαιδρυνθῆ .

— Δέ ν Έ χεις τίποτε, Άφέντρα μου· τώρα εί ςαι καλά... Καί ποϋ νά ' ρθη ά π' τή ν Άμέρικα ό Θανάσης μας!... νά σοϋ φέρη ό λα τὰ καλούδια... καί θά φέρη λίρες, λίρες μέ -τή ν-ού ρά... νά σέ στολίσω, νά σέ κάμω νύφη... Έκατò λίρες θά βάλω κολλαϊνα* πάνω στὰ στήθια σου, στò γάμο, ποϋ θά φορή ς τò στεφάνι... νά καμαρώνη ς, νά σέ ζηλεύουν ό λοι!

Κατ' έ κείνας τὰ ς ή μέρας Έ φθασε ν έ πιστολή έ ξ Άμερικῆ ς. Ό Θανάσης Έ γραφεν ό τι εί ναι καλά, καί ό τι ό λίγον ά κόμα θ' ά ργήση νά Έ λθη διά νά φέρη πολλέ ς λίρες.

Παρή λθον χρόνοι. Ό Θανάσης Έ λειπε ν ή δη δεκαεπτά Έ τη εί ς τή ν Άμερικῆ ν, καί θά ή τον πλέον ή 35 έ τών ή δη. Η ά δελφή του εί χεν ύ περβή τò εί κοστόν. Καί τέλος δέ ν εί χε μεγαλώσει πολύ, καί ή μήτηρ της Έ τρεφε πεποίθησιν ό τι δέ ν θά έ βράδυνε πολύ ή τύχη τή ς κόρης νά Έ λθη . Μόνον ά ν συνέβαινε ποτέ νά πειραχῆ με καμμίαν συνομήλικα ή Άφέντρα, Έ μενε ν ή παλαιά ή χώ, ή τις κάμνει ό λους καί ό λας νά φέρουν εί ς ό λην τή ν ζωή ν των Έ ν παρεγκώμιον, εί ς τοϋ ς μικρού ς τόπους, ό που οϋ δέ ν κρύπτεται οϋ δε νό ς καί ό που ή μετάβασις ά πό τή ς φιλίας εί ς τή ν Έ χθραν εί ναι τόσον εύ κολος καί ταχῆ α.

Καί τότε ή παλαιά ή χώ, διά στόματος τή ς φίλης τή ς χθές, τή ς έ χθρῶ ς τή ς σήμερον, έ πανέλεγε:

«Παλαβή!... σκιασμένη!... φριμένη... ποϋ τή ν πιάνει!...» Καί τοϋ το θά Έ φθανε ν ά κόμη καί εί ς τὰ ῶτα παντò ς ύ ποψηφίου μνηστῆ ρος... Πλήν, ά ν ή ρχετο ό Θανάσης ά πό τή ν Άμερικῆ ν, κ' Έ φερνε τόσον χρυσίον, ό σον ώνειροπόλει ή μήτηρ, τò προηγούμενον έ κεί νο θά ή το πολύ μικρό ν έ μπόδιον διά τοϋ ς έ πιδόξους γαμβρούς.

Τέλος, μίαν πρωίαν, ή λθε γράμμα, μέ μέγαν χρωματιστò ν φάκελον, μέ πολλὰ ς σφραγῆ δας καί γραμματόσημα ό χι ό λίγα.

— Καλῶ ς τὰ ' δέχτης, καλῶ ς τὰ ' δέχτης, γειτόνισσα.

— Καλῶ ς τὰ ' δέχτης, έ ξαδέρφη!

— Φχαριστῶ, καλò νά ' χετε.

Η Άσημίνα εί χε μεγάλες χαρές, ό μοίως καί ή Άφέντρα, ή κόρη της. Τò γράμμα έ κεί νο έ φάνη εί ς τή ν νέαν ό τι περιέκλειε πράγματι τή ν τύχη ν της, τή ν ό ποίαν ά πό τόσον χρόνον έ περίμενε πότε νά Έ λθη .

— Έλα νά μά ς ξαναγλώση ς* τò γράμμα, παπά!

Ὁ παπᾶς, ὁ γείτων, ἀ νέβη στὸ σπίτι τοῦ μαστρο-Στεφανῆ, καὶ «ξανάγλωσε» τὸ γράμμα.

Ἦ ἐ πιστολὴ ἦ τον πράγματι ἀ πὸ τὸ ν Θανάσην, κ' ἔ γραφεν ὅ τι μετὰ ἔ να μῆ να ἔ ρχεται. Εἶ χε πάθει ὁ λίγον τῆ ν ὑ γείαν, ἔ γραφε, κ' ἔ χει πεποίθησιν ὅ τι τὸ ἀ ἐρι τῆ ς πατρίδος θὰ τὸ ν κάμη καλά. Θὰ ἔ φερε μαζί του καὶ ὅ λας τὰ ς μικρὰ ς οἱ κονομίας του.

Δὲ ν ἐ κιτρίνισαν μόνες οἱ λίρες τόσα χρόνια, εἶ ς τὰ κλίματα τῆ ς Νοτίου Ἀ μερικῆ ς, ὅ πως ἔ λεγεν ἄ λλοτε ὁ μαστρο-Στεφανῆ ς· ἐ κιτρίνισε κι ὁ ἴ διος ὁ Θανάσης, ὁ υἱ ὅ ς του. Κατὰ Μάρτιον μῆ να ἔ φθασεν οὔ τος εἶ ς τὸ ν Πειραιᾶ, ἀ νέβη δὲ εἶ ς τὰ ς Ἀθήνας διὰ νὰ τὸ ν ἴ δουν οἱ ἰ ατροί· καὶ οὔ τοι τὸ ν εὔ ρον φθισικόν. Εἶ χε παρουσιασθῆ εἶ ς τοῦ ς ἰ ατροῦ ς μὲ ὅ λα τὰ δακτυλίδια του, τῆ ς καδένες καὶ τῆ ς καρφίτσες του. Τοῦ ἐ πῆ ραν μερικὰ ς λίρας, τοῦ ἔ δωκαν πολλὰ ς συνταγὰς, διάφορα φιαλίδια μὲ χρωματιστὰ νερά, καὶ κάτι σκόνες, μὲ ὁ σμῆ ν φαρμακείου, καὶ τὸ ν ἐ συμβούλευσαν νὰ ὑ πάγη εἶ ς τῆ ν πατρίδα του. Κ' ἐ κεῖ νος δι' ἐ κεῖ ἐ πῆ γαινε.

Ἄμα ἡ κούσθη εἶ ς τὸ χωρίον ὅ τι ἔ ρχεται μὲ τὸ βαπόρι ὁ Θανάσης, φέρων καὶ λίρες μαζί του, πέντε προξενιέ ς ἔ στείλαν διὰ μιᾶ ς εἶ ς τῆ ν μητέρα του διὰ τῆ ν κόρην της, τῆ ν Ἀ φέντραν. Περισσότεροι ἢ τοιμάζοντο νὰ στείλουν προξενιά ν διὰ τὸ ν Θανάσην τὸ ν ἴ διον, πλὴ ν ἦ ξευραν ὅ τι ὁ νέος δὲ ν θὰ ἐ νυμφεῦετο πρὶ ν ἐ ξασφαλίσῃ τῆ ν ἀ δελφὴν του, καὶ οἱ θέλοντες αὐ τὸ ν διὰ γαμβρὸ ν ἐ φιλοτιμοῦ ντο νὰ προσφέρωσιν ἐ κδουλεύσεις, μετερχόμενοι τὸ ν προξενιτῆ ν καὶ τῆ ν παντρολόγισσαν ὅ λοι καὶ ὅ λαι, συντελοῦ ντες εἶ ς τῆ ν ἀ ποκατάστασιν τῆ ς κόρης τὸ ταχύτερον. Ἄμα ἔ φθασεν ὁ Θανάσης, καὶ τὸ ν εἶ δαν, καὶ ἦ τον ἰ σχνὸ ς καὶ κάτωχρος, ἐ νόησαν πῶ ς δὲ ν ἔ μελλε νὰ νυμφεθῆ εἶ ς αὐ τὸ ν τὸ ν κόσμον ὁ Θανάσης, καὶ παρητήθησαν.

Μεταξὺ τῶν γαμβρῶν, ὅ σοι παρουσιάσθησαν, προεκρίθη εἶ ς νέος ἔ χων μικρὸ ν ἐ μπορικόν. Ἐ καλεῖ το κοινῶ ς ὁ Γρηγόρης τῆ ς Μονεβασῶ ς. Οὔ τος ἐ σκέφθη ὅ τι τὰ χρήματα, τὰ ὁ ποῖ α ἔ φερεν ἐ κ τῆ ς Ἀ μερικῆ ς ὁ φθισικὸ ς νέος, θὰ ἦ σαν καλὰ διὰ ν' αὐ ξήσῃ τὸ ἐ μπόριόν του, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ ἀ νοίξῃ περισσοτέρας πιστώσεις. Αἱ ἐ ξαδέλφαι τῆ ς Ἀ σημίνας, πάλιν, ἐ σκέφθησαν ὅ τι καλὸ ν θὰ ἦ το νὰ συγγενεύωσι μὲ τῆ ν ἐ μπορικὴ ν τάξιν, ἦ τις ἐ ξήσκει ἐ πιροῆ ν εἶ ς τὸ χωρίον, κ' ἐ ξευγένιζε διὰ τῶν χρημάτων, πλάττουσα δημάρχους, συμβούλους, κλπ. Τέλος ἐ ταίριασαν, καὶ συνήφθη ὁ ἀ ρραβῶν.

Ὁ μεγάλος υἱ ὅ ς τοῦ Στεφανῆ, ὁ Στάθης, ἔ λαβε τὸ τσέκι, τὸ ὁ ποῖ ον ἔ φερεν ἐ ξ Ἀ μερικῆ ς ὁ ἀ δελφός του, ἀ πῆ λθεν εἶ ς Βόλον καὶ τὸ ἐ ξηργύρωσε. Ἦ τον περίπου διὰ πεντακοσίας ἀ γγλικὰ ς λίρας. Ἐ πιστρέψας ἐ κ Βόλου ἔ φερε περὶ τὰ ς 18 ἢ 19 χιλιάδας χαρτίνας δραχμάς. Τόση ἦ τον ἡ περιουσία τοῦ Θανάση.

Τὸ ν φθισικὸ ν νέον τὸ ν ἐ πῆ γαν, μετὰ τὸ Πάσχα, εἶ ς τὸ μονύδριον τοῦ Ἀ γίου Χαραλάμπους, μίαν τερπνὴ ν ἐ ξοχήν. Ὁ νέος γαμβρός, ὁ σις ἦ τον πολιτισμένος, ἀ πῆ τησε νὰ βγάλῃ ἡ ἀ ρραβωνιαστικὴ του τὰ ἐ γχώρια φορέματα καὶ νὰ φορέσῃ εὐ ρωπαϊκά.

Ἦ Ἀ φέντρα ἦ θελε κι αὐ τῆ νὰ ἐ νδυθῆ ξενικά, ὅ σω μᾶλλον ὅ ,τι ἐ σώζετο ἀ κόμη ἐ κ τῆ ς νυμφικῆ ς στολῆ ς τῆ ς μακαρίτιδος Ἐλένης, μὲ τῆ ς ὁ ποίας τὸ κυριώτερον μέρος εἶ χον ἐ νδύσει τῆ ν νεκράν, δὲ ν ἦ θελε νὰ τὸ φορέσῃ, ἔ νεκα προλήψεων. Ἦ ἄ λλη, ἡ ὕ πανδρος ἀ δελφή, 〈 ἡ 〉 Μαργαρώ, ἀ ποτόμως ὅ πως ἔ γινεν ὁ γάμος της, εἶ χε κάμει πρόχειρα νυμφικὰ φορέματα, ἐ πειδὴ οὔ τε ἡ Ἐλένη θὰ τῆ ς παρεχώρει τὰ ἰ δικά της στολίδια διὰ νὰ στεφανωθῆ μ' αὐ τά, οὔ τε αὐ τῆ ἡ Μαργαρώ θὰ τὰ ἐ δέχετο. Τὰ ἐ νδύματα τῆ ς Ἐλένης, ὅ σα εὐ ρίσκοντο ἀ κόμη ἐ ντὸ ς τοῦ κιβωτίου, ἀ ρχαιοπρεπέστερα, ἦ σαν ἐ ν μέρει

αὐτὰ τὰ νυμφικὰ φορέματα τῆς μητρός των, ὀλίγον τροποποιημένα διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς. Ἡ δὲ Ἀφέντρα ἦτον πολὺ νεωτέρα, τῆς εἴχεν ἔλθει ἡ τύχη της ἀπὸ τὴν Ἀμερικαν καὶ ἤθελε νὰ συμβαδίσῃ μὲ τὴν ἐποχὴν.

Ὁ Θανάσης, ὁ φθισικὸς νέος, ὅστις ἦτον πλήρης ἐλπίδων καὶ θάρρους, ὅτι θ' ἀνέκτα τὴν ὑγείαν του, τώρα ποὺ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα, εἴχεν εἰπεῖ εἰς τὴν μητέρα του μετὰ τοῦς ἀρραβῶνας τῆς ἀδελφῆς:

— Νὰ γίνω κ' ἐγὼ καλά, μητέρα, καὶ νὰ γίνῃ ὁ γάμος.

— Ἐννοια σου παιδί μου· θὰ γένης καλά, πρῶτα ὁ Θεός· σὰ δὲ γένης καλά, πρῶτα, ποῦ κάνουμε ἡμεῖς γάμο... Καὶ τώρα ποὺ θ' ἀρχίσουν νὰ μᾶς ἔρχονται οἱ νυφάδες, νὰ μᾶς στέλνουν προξενιὰς γιὰ τ' ἐσένα, Θανασάκη μου! Μοῦ εἶπαν, πέντ' ἔξι πεθεράδες εἶν' ἔτοιμες, γιὰ νὰ μοῦ στείλουν προξενιά, ἀκοῦς... Τρελαθήκανε, ζουρλαθήκανε, τ' ἀκοῦς... Χαρὰ σ' ἐμένα!... Ποιὰ κι ἄλλη θὰ ᾄχῃ τὴν τύχη μου;... Καὶ τάζουν... καὶ τί δὲν τάζουν!... Μὰ ἔννοια σου, ἡμεῖς θὰ διαλέξουμε καὶ θὰ πάrouμε, Θανασάκη... Ἐτσι κ' ἔτσι δὲ μᾶς γελοῦν ἐμᾶς... Κουράγιο... κάμε νὰ γένης καλά, παιδάκι μου!

Ἡ προθεσμία δὲν ἦρσεν εἰς τὸν Γρηγόρη, τὸν υἱὸν τῆς Μονεβασῶς, οὔτε ἴσως εἰς αὐτὴν τὴν Ἀφέντραν. Κατὰ συγκυρίαν δέ, ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας ἀρρώστησε καὶ αὐτὴ ἡ μητέρα τοῦ γαμβροῦ, ἡ γραῖα Μονεβασῶ. Κατὰ τινα στιγμὴν, εἰς τὸ τέλος μᾶς ἐπισκέψεως τοῦ μνηστῆρος, ἐνῶ οὗτος ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, μεταξὺ τῆς πόρτας καὶ τῆς σκάλας, ἡ Ἀφέντρα σιγὰ-σιγὰ ἐψιθύρισεν εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικόν της:

— Εἰπέ τῆς μάννας σου, εἶναι φόβος μὴν πεθάνῃ ὁ Θανάσης, κ' ὕστερα τὸ πένθος θὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀναβάλουμε τὰ στέφανα... Κ' ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ Θανάση, πῶς εἶναι φόβος μὴν πεθάνῃ ἡ μητέρα σου, κι ἀπ' τὴ λύπη μας, θ' ἀναγκαστοῦμε ν' ἀφήσουμε τὸ γάμο γιὰ τοῦ χρόνου.

— Ἐννοια σου!.. εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός.

Ὁ Θανάσης ἐνέδωκεν εἰς τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀδελφῆς του. Ἀλλὰ τῆς Μονεβασῶς δὲν τὸ ἐχώρει ὁ νοῦς της νὰ γίνῃ ὁ γάμος τοῦ υἱοῦ της, καὶ νὰ μὴ παρευρεθῇ διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐχή της.

Εὐτυχῶς αὐτὴ ἦτον καλύτερα, κ' ἐσηκώθη εἰς ὀλίγας ἡμέρας. Ἀλλ' ἐνῶ ἐγίνοντο αἱ ἐτοιμασίαι τοῦ γάμου, καὶ εἶχον κατεβάσει τὸν ἀρρωστον ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους εἰς τὴν πολίχνην, ὁ γαμβρὸς καὶ ὁ Στάθης διεφώνησαν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς μετρητῆς προικός.

Ὁ γαμβρὸς ἰσχυρίζετο ὅτι πέντε χιλιάδας εἶχον συμφωνήσει, καὶ χωριστὰ τὸ σπίτι, τὸ ἀμπέλι, τὸν μικρὸν ἐλαιῶνα, καὶ τὰ ροῦχα. Ὁ Στάθης διετείνετο ὅτι τεσσερεσήμισυ χιλιάδες τὸ ὅλον, μαζὶ μὲ τὰ ροῦχα, τὰ ἔπιπλα, τὰ σκεύη καὶ τὰ λοιπά. Καὶ οἱ δύο ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ ἐκάτερος εἶχεν εἶπει ἄλλον ἀριθμόν, ὅταν ἔδωκαν τὰς χεῖρας... Ἐπειδὴ δὲ τώρα ὁ γαμβρὸς ἠθέλησεν εὐρωπαϊκὰ φορέματα διὰ τὴν νύφην, ὅλη ἡ σκευὴ, θὰ ἐκόστιζε περίπου χιλίας δραχμάς, καὶ ἄλλας τέσσαρας χιλιάδας μὲ τρόπον συμβιβαστικὸν καὶ χωρὶς ξεσυνέρια, ἤθελε νὰ μετρήσῃ διὰ τὴν ἀδελφὴν του.

Εἰς τὰ παράπονα τῆς Ἀφέντρας καὶ τῆς μητρὸς, ὁ Θανασάκης ἐπένευσε, καὶ εἶπε νὰ δώσουν ἅ κόμη χιλίας δραχμὰς τοῦ γαμβροῦ. Ἄλλ' ὁ Στάθης εἶχε τὸ λύειν καὶ τὸ δεσμεῖν, καὶ δὲν ἐπείθετο νὰ τὰς δώσειν.

Ὁ Στάθης καὶ ὁ γαμβρὸς ἤλλαξαν δριμείας φράσεις.

— Σὲ ξένο βιὸ κάνουνε κουμάντο ἐσύ;... Ἄλλος τὰ καζάντισε*, αὐτὰ τὰ γρόσα...

— Καὶ σὺ μὲ τ' ἀδεφοῦ μου τὰ γρόσα, ποὺ ἔχασε τὴν ὑγεία του γὰρ νὰ τ' ἀποχτήσῃ, θέλεις ν' ἀνοίξῃς μεγάλο μαγαζί;.. Ποῦ εἶναι τὰ καζάντια* σου, ἐσένα;

Ὁ γερο-Στεφανῆς, ὅστις εἰσήλθε τὴν στιγμήν ἐκείνην, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ὅπου εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ καπηλεῖον τοῦ Γιάννη τοῦ Βλάχου, ἐνθυμήθη τὴν παροιμίαν.

— Ἔ! τώρα, δὲν ἠσυχάζετε καὶ σεῖς;.. Μοιάζετε μὲ τοὺς δυὸ... ποὺ μάλωναν σὲ ξένον ἀχ...

Ὁ γερο-Στεφανῆς δὲν ἐτελείωσε τὴν φράσιν. Ἡ Ἀφέντρα εἶχε στραφῆ πρὸς τὸν πατέρα της, κ' ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὰς παροιμίας του, τοῦ ἔνευσε φέρουσα ζοηρῶς τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη. Ἐφοβεῖτο μὴ προσβληθῆ ὁ μνηστήρ της.

Ὁ Στάθης ὅμως ἤξευρε, φαίνεται, τὸν ἄνθρωπόν του, καὶ ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς πρᾶοιότητος τοῦ γαμβροῦ. Τῷ ὅντι οὐτός εἶχε λάβει τὴν προτεραίαν ἤδη τὰς τέσσαρας χιλιάδας, καίτοι ἐπέμενε νὰ λάβῃ ἄλλας χιλίας, καὶ εἶχε διαθέσει μέγα μέρος τοῦ ποσοῦ ἐκείνου εἰς ἐξόφλησιν ἐμπορικῶν ὑποχρεώσεων.

Ὁ ἀσθενὴς Θανάσης, τὸν ὁποῖον εἶχον φέρει ὀπίσω εἰς τὴν πόλιν, δὲν κατώκησε πλέον εἰς τὴν πατρίαν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον γράψει ὡς προῖκα εἰς τὸ συμβόλαιον κ' ἐν αὐτῇ θὰ ἐγίνοντο αἱ ἐορταὶ καὶ τὰ δεῖπνα τοῦ γάμου. Πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς ἦτο μικρὰ πλατεῖα, καὶ πέραν τῆς πλατείας ἦσαν ἄλλαι οἰκίαι. Μεταξὺ τούτων, ἐνοικίασαν τὸν οἰκίσκον πτωχῆς γυναικός, διὰ νὰ κατοικήσῃ ὁ ἄρρωστος, εἶτα καὶ οἱ γονεῖς του.

Ὁ φθισικὸς, καὶ ἄνδρὸς ἐν δυνάτει νὰ σηκωθῆ διὰ νὰ παρευρεθῆ εἰς τὸν γάμον, θὰ ἔβλεπε διὰ τοῦ παραθύρου τὸν μέγαν χορόν, ὅστις θὰ ἐχορεύετο ἐπὶ τῆς πλατείας, εἰς τὸ ὑπαιθρον, μετὰ τὸ γαμήλιον γεῦμα. Ἦτον ἤδη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους. Ὁ νεαρὸς γαμβρὸς ἠγάπα, φαίνεται, τὴν ἐπίδειξιν, καὶ ἠθέλε νὰ καλέσῃ πλείστους, καὶ δικούσ καὶ ξένους εἰς τοὺς γάμους του.

Ἐντοσοῦτῳ ἠἀπαίτησις τῶν χιλίων δραχμῶν δὲν εἶχε διευθετηθῆ ἀκόμη. Ὁ Θανάσης εἶπε νὰ δώσει ὁ Στάθης τὰς χιλίας δραχμὰς ἐκ τῶν χρημάτων ὅσα εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας του, ὡς ἔχων τὴν διαχείρισιν τῶν ἐξόδων. Ὁ Στάθης ἐμόρφασεν, ἔγρυψε, καὶ εἶπε: «Καλά!» Ἀλλὰ δὲν ἔδωκε τὰ χρήματα.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἠτις ἦτο ἡ παραμονὴ τοῦ γάμου, ὁ γαμβρὸς ὑπέμνησε καὶ πάλιν τὴν ἀπαίτησιν. Τότε ὁ Στάθης εἶπεν ὅτι δὲν ἔχει πλέον χρήματα, ἐπειδὴ ὅσα εἶχεν εἰς χεῖρας ἐπῆγαν ὅλα στὰ ἔξοδα, καὶ ἄς δώσει τὰ χρήματα ὁ Θανάσης, ἄν θέλῃ.

Αὐτὰ εἶπεν εἰς τὸν γαμβρόν. Εἰς δὲ τὸν Θανάσην εἶπεν:

— Αὐτὰ νὰ τοῦ τὰ δώσουμε γιά πανωπροίκι, σὰ στεφανωθῆ κ' ὕστερα, τί λέγεις καὶ σύ;

— Ναί, εἴπεν ὁ Θανάσης, ὅστις ἐπείθετο εὐκόλως εἰς ὅ,τι τοῦ ἔλεγον ὅλοι, καὶ μάλιστα ὁ Στάθης.

— Βέβαια, ἐπέφερον ὁ Στάθης, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἀποδείξῃ κι αὐτὸς πῶς μᾶς ἐμπιστεύεται, ὅπως τὸν ἐμπιστευτήκαμε κ' ἡμεῖς...

Ἄμα ἐξῆλθεν ὁ πρωτότοκος ἀδελφός, εἰσῆλθεν ἡ Ἀφέντρα. Αὕτη ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην τοῦ Θανάση, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν θωπεύῃ καὶ νὰ τοῦ γλυκομιλῆ:

— Νά, τώρα, ποὺ λέεις, Θανασάκη μου, ἐπειδὴ πάτησε ποδάρι αὐτῆ ἡ γριά, ἡ πεθερά μου, ποὺ φοβᾶται μὴν πεθάνῃ, κ' ἤθελε νὰ γένη ὁ γάμος τώρα... Ἐγὼ εἶπα, νὰ γένης πρῶτα καλὰ ἐσύ, κ' ὕστερα νὰ μᾶς βάλουν στέφανα... Μόλις σηκώθηκε στὰ πόδια της, καὶ βιάζεται νὰ δώσῃ τὴν εὐκίτης, φοβᾶται μὴν ξανακυλίση... ὡς τόσο εἶσαι, καὶ σύ, καλύτερα, Θανάση, δὲν εἶσαι;

— Σὰν καλύτερα εἶμαι, εἴπεν ὁ Θανάσης, ὅστις εὐκόλως ἐπείθετο ὅτι εἶναι καλύτερα, ἅμα τοῦ τὸ ἔλεγέ τις· ἠσθάνετο δ' ἐνίοτε καὶ ψευδοβεβλιώσεις τῆς νόσου.

— Μακάρι· ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ εἶσαι καλά. Θὰ σηκωθῆς, Θανασάκη μου; Θὰ κάμῃς κουράγιο νὰ ῥηθῆς στὸ γάμο, νὰ μὲ καμαρώσῃς, ποὺ θὰ φορῶ τὸ στεφάνι;

— Νὰ ἰδῶ... σὰν μπορέσω... Ὅπως μοῦ πῆ ὁ γιατρός.

— Ἄν δὲν ἔλθῃς, δὲ βάζουν στέφανα, εἴπεν ἡ Ἀφέντρα. Ἐσύ εἶσαι δεύτερος πατέρας γιά μᾶς, θὰ σοῦ φιλήσουμε τὸ χέρι κ' ἐγὼ κι ὁ Γρηγόρης... ὡς τόσο, δὲ δίνεις μόνος σου κειναδὰ τὰ λεπτά;... χίλιες δραχμὲς τοῦ ἔχουνε τάξει ἀκόμα... Δὲν τὰ δίνεις μὲ τὸ χεράκι σου; Ἀποκάτ' ἀπὸ τὸ προσκέφαλό σου τὰ χεῖς;

Καὶ λέγουσα ἔρριπτε βλέμματα πλήρη ἀπληστίας ὑπὸ τὸ προσκέφαλον, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἴδῃ μέσῳ τοῦ λινομετάξου περιβλήματος, καὶ κάτωθεν τοῦ πατημένου μαλλίνου ὄγκου, τί ἐκρύπτετο ὑποκάτω. Ἔκαμε δὲ κίνημα ὡς διὰ νὰ χώσῃ τὴν χεῖρά της κάτωθεν τοῦ προσκεφαλαίου.

Ὁ Θανάσης εἶχε τῶ ὄντι ὑπὸ τὸ προσκέφαλό του, ἐντὸς χαρτοφυλακίου, τὸ μέγιστον μέρος τῶν χαρτίνων νομισμάτων, τὰ ὅποια εἶχε φέρει ὁ Στάθης ἐκ Βόλου — περὶ τὰς ἑνδεκα χιλιάδας δραχμῶν.

— Δὲν τὰ δίνεις, ἐπανελάβεν ἡ κόρη, γιὰ νὰ μὴν εὔρῃ καμμιά πρόφαση ὁ γαμβρός; Τώρα πλιά, Θανασάκη, δὲν εἶμαστε γιὰ ν' ἀπομείνουμε... Τί θὰ πῆ ὁ κόσμος; Ἄν μοῦ κάμῃ τίποτε, Θεὸς νὰ φυλάῃ, καὶ πῆ πῶς δὲ στεφανώνεται!... Κάλλιο ἔχω νὰ...

Καὶ δάκρυα ἔπνιξαν τὴν φωνήν της. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν εἰσῆλθεν ὁ Στάθης, ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτον ἀπ' ἔξω, καὶ ἴσως εἶχε τείνει τὸ οὖς, ἢ τυχαίως ἦκουσε.

Ὁ Στάθης ἤρχισεν ἄλλην ὁμιλίαν, ὡμίλει διὰ τὰ καθέκαστα τοῦ γάμου, διὰ τοὺς καλεσμένους, οἱ ὅποιοι ἦσαν τόσον πολλοί, ὥστε δὲν θὰ τοὺς ἐχώρει τὸ σπίτι... Εἶναι τῶ ὄντι φαντασμένος, αὐτὸς ὁ γαμβρός.

— Μὴ ν τὸ λές, καὶ κακιῶν ἢ ἀδερφή μας, εἶπε μειδιῶν ὁ Θανάσης.

— Ἐμένα μ' ἔχει ἀδελφό, εἶπεν ὁ Στάθης· τὸν Γρηγόρη, δὲ ν τὸν ἔχει ἀκόμα τίποτε.

Ἡ Ἀφέντρα εἶχε χαμηλωμένα τὰ ὄμματα κ' ἐσιώπα. Εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἀσημίνα, ἣ τις ἴστατο πρὸ μικροῦ εἰς τὸν προθάλαμον, καὶ εἶχεν ἀκούσει τὸν Στάθην.

— Τώρα πλὴν ἔχουμε χαρές... Θὰ κάμωμε γάμο, ποὺ νὰ δώση νάμι*. Δημάρχους, λιμενάρχους, ντελεγραφιστάδες, νεροδίκη, τελώνη, ἀστρονόμο, ὁ λους τοῦς ἐκάλεσε ὁ γαμβρός μας... Θὰ στήσουμε αὐριο ἔνα χορό, ποὺ θὰ δώση κρότο, τί λές, καλέ!... Θὰ κάμη χαρά, λέει, ποὺ νὰ βαστάξη τρεῖς βδομάδες. Παράγγειλε στὸν μπάριμα μας, τὸν Κοιτιδάκη, νὰ τοῦ σφάξη τέσσερ' ἀρνιά, τρία πρόβατα, δυὸ κατσίκια, θυσία... Καὶ χωριστὰ ὁ κουμπάρος, ποὺ θὰ σφάξη δυὸ τραγιά, καὶ θὰ κουβαλήση πίττες καὶ μπακλαβάδες. Καὶ βιολιά, καὶ λαοῦτα, ἀκοῦς, καὶ λογιῶν-τῶ-λογιῶν λαλούμενα*, τ' ἀκοῦς, κι ὅλ' οἱ βιολιτζήδες οἱ ντόπιοι, τρεῖς ξένοι, οἱ τουρκόγυφτοι μὲ τὰ κλαρινέτα, ἀκοῦς... Καὶ θὰ χορέψουν ὅλοι, ποὺ νὰ πηδήσουν μεσοῦρανα, τ' ἀκοῦς... Καὶ ποῦ εἶς' ἀκόμα, ν' ἀρχίσουν νὰ μᾶς ἔρχονται οἱ νυφάδες γιὰ τὸ Θανάση, κ' οἱ πεθεράδες ποὺ θὰ μᾶς κουβαλοῦν ζαχαροχαμαλιά*, καὶ κουραμπιέδες, καὶ λογιῶν-τῶ-λογιῶν καλούδια... ὡς τὸ χειμῶνα, φέτος, ἄλλο γάμο θὰ ἔχουμε... Καὶ ποιά μάννα εἶναι σὰν ἔμένα;... Πῶς ἔχω τὸ νοῦ μου, δὲν λέτε;...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐπῆλθε παροξυσμὸς βηχός, μετὰ διαταραχῆς τοῦ στομάχου εἰς τὸν φθισικόν. Ἐν τῇ παραζάλῃ καὶ τῷ θορύβῳ, κ' ἐνῶ αἱ δύο γυναῖκες προσεπάθουν ν' ἀνακουφίσουν τὸν πάσχοντα, ὁ Στάθης ἔβαλε τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸ προσκέφαλον, ἤρπασε τὸ χρηματοφυλάκιον, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ, καὶ τὸ ἔθεσεν ἠρέμα εἰς τὸν κόλπον του.

Εἶτα ὁ Θανάσης ἠσυχάσεν. Ἡ μήτηρ ἔκλεισε καλῶς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, καὶ εἶπεν εἰς ὁ λους, καθὼς εἶχον ἐξέλθει εἰς τὸν προθάλαμον:

— Ἀφῆστέ τον νὰ κοιμηθῇ... Εἶναι κρῖμα ἀπ' τὸ Θεό... Τίς χίλιες δραχμὲς θὰ τὶς δώση αὐριο... Ἄς εἶναι καλά, τὸ παιδάκι μου... Μακάρι νὰ εἶχατε νὰ λαβαίνετε... Ἐχασε τὰ νιάτά του, ἀρρώστησε τὸ παιδί μου... Τόσα χρόνια ἦτανε βαθιὰ στῆ γῆς, ἐκεῖ ποὺ βγάζουν τ' ἀσήμι, ἀκοῦς! βαθιὰ κάτω, σὰν τυφλοπόντικας νὰ σκάφτη, μὲς στὰ λαγούμια, τ' ἀκοῦς!... Ἀφῆστέ τον ν' ἀνασάνῃ, νὰ πάρῃ ἀέρα, ποὺ ἔλυωσε στὸν ἀπὸν κόσμον, κι ἀνάλυσε, σὰν τὸ κερί, τὸ παιδάκι μου!... Ἄς ἠσυχάσῃ καλὰ τὴν νύχτα.

*

**

Τὴν ἐπαύριον, ὅλ' αἱ ἐτοιμασίαι διὰ τὸν γάμον ἦσαν συμπληρωμέναι... Τὴν νύκτα ἡ Ἀφέντρα, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ μνηστὴρ τοῦς ἐκαλονύκτιζεν, εἶχε ψιθυρίσει πρὸς αὐτὸν κατ' ἰδίαν:

— Θὰ μοῦ τὶς δώση αὐριο τίς χίλιες δραχμὲς... Ὑποσχέθηκε κ' ἡ μητέρα.

Τὴν ὥραν ποὺ ἐπῆγαν τὰ βιολιά, κ' ἔφεραν τὸν κουμπάρον ἔμπροσθεν τῆς πατρικῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ, ὁ Γρηγόρης, μὴ ἔχων τίνα ἄλλον νὰ ἐρωτήσῃ, ἠρώτησε κρύφα τὸν Στάθην, ὅστις, στολισμένος, συνώδευε μὲ πολλοὺς ἐκ τῶν καλεσμένων τὸν κουμπάρον, ἐλθόντα νὰ παραλάβῃ τὸν γαμβρόν.

— Οἱ χίλιες δραχμὲς τί γίνονται;

— Θαρρῶ πῶς τίς ἔδωκεν ὁ Θανάσης τῆς Ἀφέντρας, ἀπήντησε βιαστικὰ ὁ Στάθης.

Ἡ πομπὴ τῶν καλεσμένων, μετὰ βιολίων καὶ λαγούτων, ἄγουσα τὸν κουμπάρον καὶ τὸν γαμβρόν, κατῆλθε μέχρι τῆς οἰκίας τῆς νύμφης. Ἀνέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ γαμβρός, ὁ σύντεκνος, καὶ οἱ οἱ κεῖ οἱ οἱ πλείστοι ἐπερίμεναν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς οἰκίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ κατῆλθον ὅλοι, ἄγοντες καὶ τὴν νύμφην, στολισμένην μὲ φορέματα τῆς προτελευταίας μόδας, καὶ μὲ καπέλον μετὰ τεχνητῶν ἀνθέων πορτοκαλέας, συνοδευομένην ἀπὸ τὴν μητέρα της τὴν Ἀσημίαν, ἣ τις ἔφερε τὸ σαλομέταξο* φουστάνι της, καὶ γουνάκι* καὶ κουζούκαν* ἐκ βελούδου, ἀμαυροῦ χρώματος, καὶ ἀπὸ τὰς θείας της, ὅλας ἀναλόγως στολισμένας. Ὁ γερο-Στεφανῆς ἐφόρει πανωβράκι* τσόχινον, τὸ ὁποῖον εἶχε ἀπὸ τριακονταετίας, καὶ δὲν τὸ εἶχε φορέσει περισσότερον ἀπὸ πέντε φορὰς εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του. Ἐφερε φέσι κατακόκκινον, μὲ φούνταν κυανῆν, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχε φέρει ἀπὸ τὸ Τούνεζι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Κριμαϊκῶν ὁ κουμπάρος, ὅστις τὸν εἶχε στεφανώσει, ἐμποροπλοίαρχος, πρὸ χρόνων ἀποθαμένος τώρα, εἶχε δὲ κρεμασμένον ἀπὸ τὴν τσέπην τῆς τζάκας* του τὴν ἐσωτερικὴν, κατερχόμενον ἕως τὸ γόνα του, μακρότατον μεταξωτὸν μανδήλιον, κόκκινον, διανθές.

Πρὶν καταβῶσιν ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ὁ γαμβρός, καθὼς εἶχε πλησιάσει τὴν νύμφην, τὴν ἠρώτησε μὲ πολὺ χαμηλὴν φωνήν, διὰ νὰ μὴν ἀκούσουν ὁ σύντεκνος καὶ ἄλλοι οἱ κεῖ οἱ ἰστάμενοι πλησίον:

— Σοῦ τίς ἔδωκε ὁ Θανάσης;

Ἡ Ἀφέντρα, μὴ τολμῶσαν ἄρθρωση φωνήν, καθὼς ἔνευε τὴν κεφαλὴν κάτω, κατένευσεν ἀκόμη χαμηλότερα, ἐρυθριῶσα.

— Τίς ἔχεις; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γρηγόρης.

Δεύτερον νεῦμα ἔτι ἀσθενέστερον ἔκαμεν ἡ νέα.

Ἦτον Κυριακὴ πρωί, ὥρα δεκάτη, ἀπολείτουργα. Ἡ πομπὴ διευθύνθη εἰς τὸν ναόν, ὃπου ἐτελέσθη ὁ γάμος.

Ὁ γάμος ἔγινεν ἐπίσημος. Μετὰ τὸ γεῦμα, ὅλοι οἱ καλεσμένοι, ὁ δήμαρχος, ὁ λιμενάρχης, ὁ εἰρηνοδίκης, ὁ ὑποτελώνης καὶ οἱ λοιποὶ, ὅσους εἶχε καταριθμήσει ἡ Ἀσημίνα, ὅλοι μετὰ τῶν συζύγων των, ἔλαβον μέρος εἰς τὸν χορόν — τινὲς ὡς ἀπλοῖ θεαταί — ὅστις εἶχε στηθῆ εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἐκεῖθεν τῆς οἰκίας.

Πολλοὶ ἐχόρευσαν, ὅλοι σχεδὸν εὐφράνθησαν, καὶ κανεὶς δὲν ἐμελαγχόλησεν. Ὁ δυστυχεὴς ὁ φθισικός, ὅστις εἶχε σηκωθῆ μετὰ βίας ἀπὸ τὴν κλίνην, καὶ τὸν εἶχον καθίσει ἐπὶ καναπέ πλησίον τοῦ παραθύρου, ἐθεώρει τὸν χορόν, καὶ ἠσθάνετο ἠθικὴν εὐχαρίστησιν.

— Ἄν δὲν ἠρχόμουν ἐγὼ ἀπ' τὴν Ἀμέρικα, ἔλεγε μέσα του, καὶ δὲν ἔφερνα αὐτοῦς τοῦς παράδες, ὅλ' αὐτὰ θὰ ἔλειπαν... Γάμος μπορούσε νὰ γίνῃ, ἀλλὰ θὰ ἦτον πολὺ πτωχικώτερος... καὶ τέτοιος χορὸς δὲν θὰ ἐγίνετο.

Κ' ἐ κείνην τὴν στιγμήν ἢ σθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ θωπεύσῃ μὲ τὰς χεῖρας τοῦ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν δὲν εἶχε σηκώσει τὸ προσκέφαλον νὰ τὸ ἴδῃ.

Ἦτον εἰς τὸν τελευταῖον βαθμὸν τῆς νόσου, καὶ μόλις ἢ δύνατο νὰ ἴσταται εἰς τοὺς πόδας του. Ἀνεσηκώθη κ' ἔκαμε τρία βήματα, διὰ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν κλίνην.

Ἐσήκωσε τὸ προσκέφαλον, καὶ βλέπει ὅτι ἡ θέσις ἦτο κενή. Τὸ πορτοφόλιον ἔλειπε.

Ἀνεσήκωσε τὴν προσκεφαλάδα*, ἢ μαξιλάραν, τὴν ὑποκάτωθεν. Ἐψαξε τὰ σινδόνια. Τίποτε. Τὸ χρηματοφυλάκιον εἶχε γίνεαι ἄφαντον.

Κρύοι δρῶς τὸν περιέχουσε, καὶ βῆξ ἀγωνίας τὸν ἔπνιξε.

— Μάννα μου! μάννα!

Ἡ μικρὴ Ἀνθοῦσα, πτωχὴ κορασὶς, συγγενὴς τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν εἶχαν προσλάβει ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας διὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν ἀσθενῆ, ἴστατο εἰς τὴν θύραν τοῦ οἴκισκου, κ' ἐκοίταζεν ἐν ἐκστάσει τὸν μέγαν χορόν, ὅστις ἦτον ὡς τεράστιος ὄρμαθὸς ἀνθρώπων πολύχρωμος καὶ ἀεικίνητος. Μ' ὅλον τὸν θόρυβον ὅστις ἦρχετο ἔξωθεν, ἦκουσε τὴν κραυγὴν καὶ τὸν βῆχά τοῦ Θανάση, κ' ἔτρεξεν ἐπάνω.

— Τί ἔχεις, Θανάση;

— Ἄθουσώ!... Ἄθουσώ!... τρέξε γλήγορα, φώναξε τὴ μάννα μου...

— Εἶναι πιασμένη στὸ χορό...

— Νὰ ξεπιαστῇ... καὶ νὰ τρέξῃ!

Μετ' ὀλίγον ἦλθε τῷ ὄντι ἡ Ἀσημίνα.

— ὦ! καλὰ ἔκαμε τ' Ἄθουσώ, κ' ἦρθε, καὶ μ' ἔκαμε νὰ ξεπιαστῶ ἀπ' τὸ χορό. Μπαῖλντισα, παιδάκι μου! Μὲ τίς νιὲς αὐτοῦνοῦ τοῦ καιροῦ, μὲ δημαρχίνες, νεροδίκηνες, λιμενάρχηνες, ντελιγραφιστίνες, ξέρω ἐγὼ νὰ χορεύω;... Ὅχι ἄλλο!.. Ἄς εἶναι στεριωμένα, καλορρίζικα, παιδάκι μου... Τί μ' ἐφώναξες, Ἀθοῦσα; Μὲ θέλεις τίποτε, Θανάση;

— Μάννα, ποιὸς μοῦ πῆρε τὸ πορτοφόλι μου;

— Ποιό; τί εἶπες;

— Τὸ πορτοφόλι, ποὺ εἶχα τοὺς παράδες μέσα...

— Ἐ;

— Λεῖπει... Μοῦ τὸ κλέψανε, μάννα...

— Τί λές, παιδί μου;

Τὴν ἰδίαν στιγμήν ἢ κούσθη ἢ φωνὴ τοῦ Στάθη, καλοῦντος ἔξωθεν τῆς θύρας.

— Μάννα!.. Μάννα!

— Ποιὸς φωνάζει; Ἐσ' εἶσαι, Στάθη;

Καὶ ἡ Ἀσημίνα προέκυψεν εἰς τὸ παράθυρον.

— Πέες τοῦ Θανάση, ἐγὼ τό' χω τὸ πορτοφόλι, καὶ νὰ ἡσυχάση.

Καὶ ἀφοῦ εἶπε τοῦτο, ὁ Στάθης ἀπεμακρύνθη.

Ὁ Θανάσης ἐν μέρει μόνον κατεπραῦνθη.

— Γιατί δὲν ἦρθε μέσα;

— Ἔχει δουλειές, παιδί μου... Αὐτὸς ἔχει ὅλη τὴ φροντίδα τοῦ χοροῦ, τῶν παιγνιδιῶν, καὶ τὰ κεράσματα... Πηρετεῖ ὅλους τοὺς καλεσμένους...

Ἀκολούθως ἡ μητέρα κατῆλθεν εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ διελοῦσα πλησίον τοῦ Στάθη, τοῦ ἔρριψε βλέμμα ἐρωτηματικόν.

— Σῦρε νὰ πῆς τοῦ Θανάση, εἶπεν οἷτος, ὁ Στάθης, πέες, τό' χω τὸ πορτοφόλι, καὶ θὰ τοῦ τὸ δώση, πέες... Τὸ πῆρα, γιατί φοβήθηκε μὴν τ' ἀρπάξ' ἡ θυγατέρα σου, τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἔπιασε ὁ βήχας... κι αὐτὴ πολεμοῦσε νὰ τότε καταφέρη γιὰ νὰ τῆς δώση τὶς χίλιες δραχμές, τὰ παραπανισμένα ποὺ μᾶς γύρευε ὁ γαμβρός... Τώρα πιά ἡ πόρτα ἔκλεισε... Πανωπροίκια δὲν ἔχει.

Ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ μέχρι βαθείας νυκτός, διήρκεσεν ἡ εὐθυμία, καὶ ὁ χορὸς διακοπτόμενος ἐπανελαμβάνετο πάλιν. Εἶτα οἱ καλεσμένοι, ὀλίγοι-ὀλίγοι, ἐσκορπίστησαν. Τελευταῖοι ἔμειναν ὁ κουμπάρος καὶ οἱ στενώτεροι οἱ κείοι, μὲ τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα. Πέραν τοῦ μεσονυκτίου ἔφαγαν νέον δεῖπνον. Τὰ γλυκοχαράματα, ἀφοῦ ἔφεραν γῦρον μὲ τὰ βιολιά, ὁ κουμπάρος καὶ οἱ οἱ κείοι, ἐγύρισαν ὀπίσω ὑπὸ τὴν οἰκίαν καὶ ἔμελψαν τὰ πιστρόφια*.

Ὅλην τὴν ἐσπέραν, καὶ μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ τὴν πρωίαν τῆς ἐπιούσης ἀκόμη, ὁ Στάθης δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὴν μικρὰν οἰκίαν, ὅπου εὐρίσκετο ὁ ἀσθενὴς ἀδελφός του. Οἷτος, ἐνῶ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ γάμου εἶχε κοιμηθῆ καλὰ κ' ἐπὶ πολλὰς ὥρας, κατόπιν τοῦ παροξυσμοῦ ὅστις τοῦ εἶχεν ἐπέλθει τὴν ἡμέραν, κ' ἐφαίνετο ἡσυχώτερος, τὴν νύκτα τὴν μετὰ τὸν γάμον, καὶ κατόπιν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀπουσίας τοῦ χρηματοφυλακίου, τὴν διῆλθεν ἄυπνος καὶ μὲ φοβερὰς ἐκρήξεις βηχός.

Τὴν ὥραν τοῦ μεταμεσονυκτίου δεῖπνου, ἐνῶ ὁ κουμπάρος μετὰ τῶν στενωτέρων ἐκ τῶν καλεσμένων εὐφραίνοντο, ὁ γαμβρὸς ἐνθυμήθη νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νεόνυμφον.

— Ποῦ τὶς ἔχεις, τὶς χίλιες; Ἀπάνω σου;

Ἡ Ἀφέντρα ἔκαμεν ἀδιόρατον νεῦμα.

— Καὶ δὲ ν μοῦ λές, εἶ πεν ὁ Γρηγόρης, γιατί δὲ σοῦ ἔ βαλε ἡ μάννα σου τῆ ν κολλαῖνα μὲ τὶ ς λίρες, ποῦ μοῦ ἴ λεγες, πῶς ἔ λεγε νὰ σοῦ βάλῃ ;

— Ποῦ νὰ τὶ ς βροῦ με τὶ ς λίρες, εἶ πε τότε ἡ Ἀφέντρα, λυθείσης τῆ ς γλώσσης της — ἔ πειδὴ ἡ μοδίστρα τῆ ς εἶ χεν εἰ πῆ ὅ τι οἱ νύφες ποῦ φοροῦ ν εὐ ρωπαϊκὰ δὲ ν εἶ ναι ἀ νάγκη νὰ σιωποῦ ν οὔ τε νὰ καμαρώνουν*, καθὼς ἔ συνήθιζαν οἱ πρωτινές, ποῦ φοροῦ σαν καβοῦ κες* κεντητέ ς καὶ χρυσοῦφαντα ποδογύρια*, —καὶ μάλιστα ὠμοίαζαν πολὺ μὲ ἀ χελῶνες, καθὼς ἔ λεγεν ἡ μοδίστρα.— Ποῦ νὰ τὶ ς βροῦ με τὶ ς λίρες· ὁ Στάθης μόνο σιχνάτσες* ἔ φερε ἀ π’ τὸ Βόλο... Κ’ ἔ πειτα, ἡ κολλαῖνα ποῦ ἔ λεγε ἡ μητέρα, θὰ ταίριαζε ἄ ν φοροῦ σα νυφιάτικα ντόπια... Μ’ αὐ τὰ ποῦ φόρεσα τώρα, δὲ ν πάει...

Τῆ ν πρωίαν, καθὼς ὁ Στάθης ἔ πέστρεψεν εἰ ς τὸ σπίτι του, καὶ ὅ λοι οἱ καλεσμένοι ἔ πῆ γαν τέλος νὰ κοιμηθοῦ ν, ὁ γέρων πατή ρ ἔ λθὼν ἔ φώναξε τὸ ν Στάθην, καὶ τοῦ εἶ πε:

— Σῦ ρε νὰ ἰ δῆ ς τὸ ν ἀ δερφό σου... Σὲ θέλει.

Ὁ Στάθης ἤ τον πλαγιασμένος, ἔ πῆ ρε ἔ ναν ὕ πνον, καὶ ἀ ργοπόρησε.

Μετ’ ὀ λίγον, ἡ Ἀσημίνα ἔ τρεξε κ’ ἔ φώναξε τῆ ν νύμφην της:

— Γερακίνα, ποῦ εἶ ν’ ὁ Στάθης; Μὴ ν κοιμᾶ ται;... Δὲ ν εἶ ναι καλὰ ὁ Θανάσης· πές του νὰ φθάσῃ γλήγορα!

Ὁλίγω ὕ στερον ἤ λθεν ἡ Μαργαρώ, ἡ ἄ λλη ὕ πανδρος ἀ δελφή.

— Στάθη! τρέξε γλήγορα!... πεθαίνει ὁ Θανάσης!...

Ὁ Στάθης εἶ χε σηκωθῆ, κ’ ἔ νίπτετο, κ’ ἔ κτενίζετο, κι ἀ ργοποροῦ σε... Εὐ θὺ ς κατόπιν, ἔ φθασε μία θεία.

— Στάθη! ἔ λα γλήγορα!... σὲ γυρεύει ὁ Θανάσης... τῆ ν ψυχὴ στὰ δόντια!..

Τελευταῖ ος, καὶ πάλιν ἤ λθεν ὁ γερο-Στεφανής.

— Τρέξε γλήγορα!.. τὸ ν ἀ δερφό σου τὸ ν μεταλαβαίνουνε.

Τέλος ἔ ξεκίνησεν ὁ Στάθης. Συνήντησε τὸ ν ἰ ερέα, ἀ σκεπῆ, μὲ τὸ Ἅγιον Ποτήριον, κατερχόμενον ἀ πὸ τὸ ν οἶ κίσκον τοῦ ἀ σθενοῦ ς.

Ὁ Στάθης ἔ βγαλε τὸ καπέλο του, ἔ προσκύνησε βαθέως, καὶ τέλος ἀ νῆ λθεν εἰ ς τῆ ν μικρὰ ν οἶ κίαν.

Ὁ Θανάσης ἤ τον εἰ ς τὰ ς λαισθίας στιγμάς.

Ὁ Στάθης ἔ πλησίασεν ἔ κθύμως, τοῦ ἔ δωσε τὸ πορτοφόλι εἰ ς τὰ ς χεῖ ρας. Ἐ κεῖ νος τὸ ἔ λαβε κ’ ἔ μειδίασε.

— Σχώρεσέ με, ἄ δελφέ μου, γιὰ καλὸ τὸ 'καμα, νὰ μὴ σέ γδύσουν... Σοῦ χρειάζονται τὰ λεπτὰ γιὰ νὰ κοιταχθῆς, νὰ γένης καλά... νὰ ζήσης ἄ κόμα, πολὺ, πολὺ!..

Ὁ φθισικὸς εἶπεν «εὐχαριστῶ», ἔσφιγξε τὸ πορτοφόλι εἰς τὴν παλάμην του, κ' ἔξέπνευσε.

Μόλις ἄπέδωκε τὴν τελευταίαν πνοὴν ὁ Θανάσης, καὶ ὁ Στάθης ἄνέλαβε πάλιν τὸ πορτοφόλι, καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὸν κόλπον του.

Ἡ Ἀσημίνα ἔρρηξε μίαν κραυγὴν, εἶτα, μετὰ τὴν συστολὴν τοῦ νεκροῦ, ἀπηγόρευσε τὰ μοιρολόγια. Εἶχαν χαρὰν εἰς τὴν φαμιλιάν της, καὶ τὸ σπίτι τῆς νεονύμφου ἦτον ἔκατὸν βήματα παρέκει, ἀντικρὺ ἐκεῖ. Δὲν ἤρμοζε ν' ἀμαυρωθῆ μὲ θρήνους ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς της.

Ὁ μαστρο-Στεφανῆς, ὅστις δὲν εἶχε μάθει ὅτι ὁ Στάθης εἶχε πάρει τὸ πορτοφόλι μὲ τὰ χαρτονομίσματα, καὶ δὲν ἤξευρεν ἄν τὸ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Θανάσην, οὔτε ὅτι τὸ ἔλαβεν ὀπίσω πάλιν, μόλις ἔμαθε τὸ τέλος τοῦ Θανάση, ἔφερε μίαν γύραν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ καπηλεῖον, κ' ἐφώναξε τὸν Ἀντώνην τὸν Βλάχον.

— Πάτερ Ἀβραάμ!... ἔλῃσόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον!

Τὰ μελίμνα τοῦ ἀνδρογόνου ἐπικράνθησαν ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ προικοδότου καὶ χορηγητοῦ. Ὁ Γρηγόρης ἐξηκολούθει ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἄκόμη νὰ ζητῆ τὰς χιλιάς δραχμάς, καὶ νὰ παραπονηθῆται κατὰ τῆς συζύγου του ὅτι αὐτὴ τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ψεῦδος. Πλὴν ἡ Ἀφέντρα ἰσχυρίζετο ὅτι δὲν τοῦ εἶπε ποτέ, μὲ τὸ στόμα, ὅτι εἶχε λάβει τὰ χρήματα ἐκεῖνα.

Ὁ Στάθης ὑπεσχέθη νὰ γηροκομήσῃ τοὺς γονεῖς του, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπεισθη νὰ δώσῃ τὸ «πανωπροίκι» εἰς τὸν γαμβρόν. Εἶχεν εὔρει τώρα καὶ ἄλλο ἐπιχείρημα, ὅτι καὶ ὁ ἄλλος γαμβρός, ὁ σύζυγος τῆς πρεσβυτέρας ἀδελφῆς, Μαργαρώς, ἦγειρεν ἀπαίτησιν, ζητῶν καὶ αὐτὸς «πανωπροίκια», ἐπειδὴ ἡ προῖξις τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει οὔτος ἦτο πολὺ εὐτελεστέρα.

— Καὶ μὲ τὰ πανωπροίκια, ποῦ πᾶμε, καὶ τί θὰ γίνουμε; εἶπεν ὁ Στάθης.

Ὁ γερο-Στεφανῆς προσέθηκε μελαγχολικῶς:

— Ἄλλοι σπέρνανε, κι ἄλλοι θερίζουνε.

(1901)